

Szigeti Ildi: Kié legyen a nagy kagyló?

augusztus 10, 2016

AVAGY A DEMOKRATIKUS DÖNTÉS FOLYAMATOK ÁTADÁSA SPONTÁN TÉRBEN
A BALATON PARTJÁN 6 ÉVESEKNEK
(saját élmény leírás)

Szombaton este a Balaton partján este épp hazamenni készültünk, amikor a 3 gyerek: kislányunk Emily (6 éves), és két barátja Dávid (6 éves) és Julcsi (8 éves) osztzkodni kezdett a Balatonból merüléssel közösen kihalászott 10 darab kagylón (kagyló héjakról van szó; a zárt, élő kagylókat mindig visszadobják, hisz azok még élők).

Legutoljára maradt a legnagyobb kagyló. Addigra mind a három gyereknek volt 3 kisebb kagylója, ezt jól megoldották. De kié legyen tizedik, a Legnagyobb Kagyló? Ezt Julcsi halászta, de az egész halászat csapatmunka volt (felváltva tartották a vödröt, és felváltva merültek, tehát a legnagyobb kagyló véletlen volt Julcsi zsákmánya, ezt mindannyian érezték).

Megakadtak, és nem akartak összeveszni rajta (emlékeztek még tán, hogy 2 napja mennyire nem volt jó, amikor a matracon ment a civakodás), de sehogy se találták a megoldást. Ekkor Emily a csapathoz fordult és azt mondta, kérdezzük meg a szülőket. A két másik szülő már épp pakolt, én meg pont háttal ültem és olvastam még, de hallottam már az előzményeket is, és kíváncsian vártam, mi lesz a végkifejlet: KIÉ LESZ A NAGY KAGYLÓ?

Amikor hozzám fordultak, spontán arra gondoltam, hogy 6 és 8 évesek révén ideje lehet annak, hogy megnézzük, MIKÉNT lehet egy ilyen helyzetben közös csapat-döntést hozni. Leírom, mi történt és még tovább, annak ellenére, hogy volt a fejemben

demokratikus megoldás, de nagyon izgatott, hogy ők meg tudják-e tanulni saját döntési folyamatukat. Kíváncsi voltam, hogy megy-e ez ilyen ifjan – azt hiszem, ez jobban izgatott, mint, hogy kié lesz a kagyló :).

Az is érdekelt, hogy ha adok egy ilyen mintát a kezükbe, akkor tudják-e majd később is ezt működtetni maguk ilyen fiatalon. Tudnak-e ennyi idős korban egymás érdekeit figyelembe véve, nem összeveszve és nem önző módon dönteni, mint múltkor a matrac esetében. Annak veszekedés és egész délutános duzzogás lett még úgylis az eredménye, hogy elmeséltük nekik, miért lenne fontos egymást beosztva használni a matracot. Küzdelmes volt, sok energia ment el rá, és mindenkiben született sérelem. Plusz, ez a mi megoldásunk volt és nem az övék.

Belevágtam. Gondoltam, megpróbáljuk, milyen az, amikor megkapják az eszközöket ahhoz, hogy maguk hozzanak döntést. A jó döntéshozatalnak minden fázisát bevetettem. Leírom mi történt, a négy fázist, amit a gyerekekkel közösen neveztünk el, néhol a folyamat közepén, néhol a végén így:

1. ÖTLETCSOKOR,
2. CSAPAT-SZAVAZÁS,
3. CSAPAT-VARÁZS,
4. CSAPAT-FÜL.

1. Először is megkérdeztem, hogy milyen ötleteik vannak a megoldásra, kértem, mondjanak minél többet. Játsszunk ÖTLETCSOKROT – egy kis szómarketing sosem árt :). Szinte egymás szavába vágva elkezdtek sorolni:

1. Legyen azé, aki felhozta,
2. Senkié se legyen, dobják vissza,
3. Legyen most egyiké, másnap másiké, harmadnap harmadiké,

4. Törjük darabokra, és akkor mindenkinek lesz egy darab nagykagylója,

5. Tegyük fel a közösen épített vár tetejére,

6. Legyen azé, aki a leggyorsabban tud elfutni a homokozóig.

Nem minősítettem az ötleteket, csak próbáltam egyre többet begyűjteni tőlük. A minősítést egyébként is megtették maguk, már a megszületésük után maguk is értékelték az ötletek közül azt, amit eleve ki akartak zárni: 1. Ne legyen azé, aki felhozta, mert más is felhozhatta volna és a vödör-tartás is része volt a kagyló megszerzésének, 2, ne adjuk-vegyük napról napra, mert Julcsi és Dávid holnapután már nem lesznek itt, így valakinek nem lesz kagyló-napja. A 'senkié se legyen' nem jó, mert ekkora kincsről lemondani nehéz. Így maradt a három utolsó: 4. törjük darabokra, 5. menjen a homokvár tetejére, vagy 6. legyen a leggyorsabb futóé. Ekkor a leggyorsabb futó változat esett ki, mert az egyértelmű volt még a lefutás nélkül is, ezt érezték. Ezt tehát spontán ejtették.

A kérdés tehát az maradt, hogy 4. törjék-e darabokra, vagy 5. tegyük-e a vár tetejére.

Nekem mondjuk a váras megoldás tetszett volna a legjobban, de egyértelmű volt, hogy semmiképp sem szállok bele az ő döntés-folyamatukba, mert az rábeszélés lett volna és én itt moderátor voltam és nem csapattag (+ felnőttként más súlya lett volna a szempontjaimnak). Kértem, hogy kicsi csendben mindkettőt nézzék meg a fejükben, hogy mi mivel járhat (de NEM sugalltam semmit: „jaj, milyen lesz, ha eltörik a kagyló, milyen szép lenne a vár tetején, stb :)” és mit látnak BELÜL. Egy perc múlva megkérdeztem, hogy készek-e a döntésre. Igen, mondták izgatottan.

2. Jöhet akkor a második fázis, a CSAPAT-SZAVAZÁS. Felvetési sorrendben haladtunk, tehát megkérdeztem, ki szavaz arra, hogy törjük szét 3 darabra a Nagy Kagylót. Mindhárom gyerek feltette a kezét. Hű, de örültek! Akkor azt mondtam, hogy

fontos azért megnézni, hogy mi van a 'vár tetejére tesszük megoldással, hisz láttam én már olyat, hogy ide is és oda is szavazunk. Mondtam, tegye fel a kezét, aki arra szavaz, hogy a közös vár tetejére kerüljön. Egyik gyerek sem emeli a kezét. Kicsit meg is lepődtem, és kérdeztem, mi áll a döntésük mögött. Rögtön mondják, hogy az azért nem jó, mert tegnapelőtt több kagylót is tettek egy másik várra és másnapra mind eltűntek.

Hoppá, hát ezt nem is tudtam... Milyen szerencse, hogy nem szóltam bele egyáltalán, mert az ő szempontjaik valóságalapja egészen más volt, mint az enyém, nekik sokkal több információjuk volt, mint nekem a számukra jó döntéshez. Ezután megkérdeztem, hogy mindannyian örülnek-e tényleg annak, ha széttörjük a kagylót (mert tudom, hogy néha egy-egy valóságdarab kimaradhat a döntések érlelésekor). Elég hangos IGEN kiáltás volt az eredmény, nagyon lelkesek voltak és már lendültek is a kivitelezés irányába. Döbbenetes, ugye?

3. FÁZIS: CSAPAT-VARÁZS (ezt a nevet a legvégén találtuk ki). „Mit használjunk a kagyló eltöréséhez?” – kérdeztem, mert rám is átragadt a lelkesedésük és úgy éreztem, semmi szükség, hogy bármit is megoldjak helyettük. Én csak azért vagyok itt, hogy kérdezzek és imádtam látni őket, ahogy nemcsak, hogy megoldják a helyzetet, hanem ahogy el kezdtek egymásra figyelni, és lépésről lépésre kezdik megérezni, hogy az ő véleményük igenis számít. Még Dávid is, aki általában ritkábban szólal meg kisebb testvér lévén, egészen átalakult, érezte, itt most mindenki szava fontos: „Kéne hozzá egy kalapács, de az nincs, a parti kő jó lesz” – vágta egymás szavába. Az, az jó lesz! – kiáltotta Dávid. Igenám, de ki töri majd össze???

Mert az mégsem könnyű (és itt már el kezdték az ötletelés ízét megérezni: magukat kizárták és így esett a választásuk SPONTÁN SZAVAZÁS UTÁN KÖZÖSEN Julcsi és Dávid apukájára, aki eddigre már rég összepakolt és már 5 perce csak figyelte a rögtönzött kagyló-demokrácia születését.

Emily lemászott, hozott egy nagyobbacska követ, a Nagy Kagylót pedig boldogan odanyújtották Tamásnak, akinek második ütésre sikerült széttörnie (az első kicsinek bizonyult). Ugyan 8 darabra tört a Nagy Kagyló, de itt már nem volt fontos, hogy van, akinek 3, van akinek csak 2 darab kagylódarabja lesz, aki kevesebbet kapott, annak adták a nagyobbbat KÖZÖSEN. „Amikor 5 nap múlva találkozunk újra a parton, akkor majd mindenki hozhatja magával a kagylódarabját!” – mondta Dávid és rögtön azt is megbeszélték, hogy miként lehet majd egymás mellé rakni őket... Egy kagyló eltörött, de egy csapat megszületett...

Látva ezt hatévesektől, érdekes érzéseim lettek, én is tele lettem lelkesedéssel!

Évek óta ez az egyik dolog, ami leginkább izgat: miként tudom átadni, amit én angolszász környezetekben dolgozva tanultam. Évek óta írok erről magamnak és másoknak, hogy a demokrácia és az együttműködés mikrokészségeinek a megtanításával egészen másfajta emberi szövet teremthető bárhol. Tanítottam így cigány közösségben, az ELTE Angoltanszékén diákönkormányzat felállítását moderálva, külföldön és sok munkám során csak így csináltam és vezetem a folyamatokat ma is. Tudom, hogy ennek az átadására szélesebb körben azt jelentheti, hogy képesek lesznek emberek egészen másként reagálni egymásra: mert van ESZKÖZÜK arra, hogy egymást meghallgassák, mert lesz ÉLMÉNYÜK arra, hogy az így született megoldások jobbak, és maga a folyamat is élvezetes. A demokratikus együttműködési folyamatok mikrokészségei nemcsak hogy taníthatóak, de sokkal hatékonyabb megoldásokat hoznak, nem beszélve a jókedvről, a folyamat közben megszülető tiszteletéről, hogy mindenki abba a fázisba szállhat be, amiben jó. Így egyéneknél is jobb mindenki kedve, a közösség pedig sokkal hatékonyabban tud BÁRMIT létrehozni. És jó kedvben lenni pedig jó... Nem utolsó sorban pedig egy ilyen egymást meghallgató és meghalló térben olyan szempontok is bekerülnek a látókörbe, amire egy külső szem sosem látott volna rá (lásd: miért nem jó a vár tetején a kagyló). Így olyan döntés születhet, amit mindenki magáénak

érez (és mégha szebb is lett volna a vár tetején egy napig a kagyló, ez mégsem az ő döntésük lett volna és nem is érezték volna sajátjuknak, hisz egy fontos szempont kimaradt volna: a kagyló esetleg másnapra eltűnt volna).

Azt hiszem, Magyarországon ez a legnagyobb hiánycikk, ezek a mikrofolyamatok a minden napi életben. Pedig a gyakorlásukra nap-mint-nap lenne lehetőség (a gyerekekkel azóta több is akadt és egyre fantasztikusabban művelik: tegnap másik három gyerek játékában jelent meg és már Emily kezdeményezésére vezettek így önmaguk végig egy folyamatot).

A demokráciát nem a parlamentben kéne csak elvárni. Azt magunknak kell megtanulni és működtetni és erre van egy negyvenéves lemaradásunk, de vannak, akik tudják, ezt hogyan lehet tanítani és átadni. És ehhez még iskola sem kell, ezt lehet a Balaton partján és bárhol és bárkivel. Apró konfliktus mindig akad, és akkor ott rögtön lehet gyakorolni. Ha megy 6 éves gyerekekkel, akkor mehetne ez mindenkivel kiskörökben átadva, működtetve. Akár úgy, hogy lefilmeznénk, utána mások is kipróbálnák.... ?

Amikor eleinte munkáimban így működtem, néha itt kicsit furának tartották az elején, hogy nekem mennyire fontosak az ilyen keretek, de aztán az utolsó fázis mindig a

4. VISSZAJELZŐ KÖR, amit mi a gyerekekkel elneveztünk CSAPAT-FÜL-nek.

Abban mindig elmondják a résztvevők, hogy eleinte hosszadalmasabbnak tűnik, de hatékonysága messze túlmutat az autokratikus döntéseken – plusz emberileg is jobban megismerjük egymást, kialakul egy HITELES emberi kapcsolati háló az ilyen munkák és folyamatok során, plusz az egyének megtanulják saját érdekeiket összehangolni a közösség érdekeivel. Az is mindig kimondódik, hogy a CSAPAT jobb és erősebb, mint az egyének halmaza és az ilyen EGYÜTTMŰKÖDÉSEK során olyan biztonsági hálózat jön létre, amiben lenni jó.

Emily, Dávid és Juli Kagyló-csapata ☐ ezt mondta:

1. az volt a jó, hogy most nem veszünk össze,
2. mindenki elmondhatta, mi az ötlete,
3. mindenkit meghallgattunk,
4. amikor legközelebb pénteken találkozunk, akkor majd összerakjuk a kagylódarabjainkat,
5. közös döntés született,
6. nem a felnőttek mondták meg, mit csináljunk,
7. ez a mi kagylónk most már mindig, a mi hármunké.

Azt hiszem, az az én egyik kihívásom, hogy át tudom-e ezt adni nagyobb körben, nemcsak aktuálisan azoknak a gyerekeknek, akikkel találkozom, akikkel túrázom, nemcsak azoknak, akikkel együtt dolgozom vagy akiket az egyetemen tanítottam. Tudom, hogy a demokráciát nem csak a parlamentben kell csinálni. Az együttműködés mikrofolyamatait minden nap lehet működtetni, minden emberi konfliktus helyzetben. Az az emberi szövet pedig, aki az ilyen működést megtanulja, az sok értéket tud létrehozni sok örömben és az mindenkinek jobb.

Kinek lenne ötlete, javaslata, miként tudnám ezeket a készségeket, ezek tanítását jobban láthatóvá tenni? Úgy, hogy bárki el kezdje tudni működtetni őket (tanárok, szülők, önkormányzatban dolgozók, stb)?

Filmben, könyvben, hogyan?

Lehetne akár indítani most egy ÖTLET-CSOKROT erre Veletek... ☐

Köszönettel:

Szigeti Ildi, gyerekkönyv-író, angoltanár, tanárképző tréner

(életrajz itt, ami nem azért fontos, hogy ki vagyok én, hanem azért, hogy lásd, nem üres kérdés-feltevés ez, nagyon is komolyan gondolom, mint minden eddigi tevékenységemet: ()).

Hiszem, hogy közösen meg tudjuk teremteni, hogy az emberi jószág emberi szövetét megszöjjük közösen. Erre már vannak eszközeink, a FB és a filmek kiválaóan alkalmasak lennének arra, hogy ezeket a jó gyakorlatokat átadjuk. Láttam, miként tudnak jól moderált térben az ellenfélnek tűnő egyének is viszonylag hamar együttműködni, közösen kiérlelt megoldásokat létrehozni, mindenkit meghallgatva dönteni. Láttam, az ilyen terek kreativitását és a mezsgyéjén születő jó érzést, a konfliktusok elcsitulását, kapcsolatok mélyülését. A kapcsolódásokat kell hozzá megtalálni, ahhoz pedig a kapcsolódások minőségén sokat lehetne javítani azzal, ha az együttműködés apró mikrokészségeit át tudnánk adni egymásnak. A jó gyakorlatokat... Könnyen követhető formában bárki számára. Hm? □

Ha megszólított valamilyen módon, amit írtam, örömmel olvasom a felvetéseiteket, és mielőtt reagálnék, bevárnék egy jó csokorra valót. Amit én tudok hozzá adni: sokféle helyzetben tapasztalat, tréneri tapasztalat, kedves és jól filmezhető ifjú alanyok, sok sok élethelyzet, ahol ezt meg lehet mutatni, kreativitás, nyitottság és strukturáló-kézsség, előadói készség. Ha hatéveseknek lehet ezt tanítani, akkor mindenkinek. Azt gondolom, hogy ma Magyarországon, de szerte a világon erre igen nagy szükséggl lenne... Teremtsünk együttműködési mintákat közösen. Osszuk meg, hogy miként lehet ezt jól csinálni! Jó volna a moderált tereit létrehozni az együttműködésnek és az egymás meghallgatásának.

Mennyivel másabb így látni a gyerekeket, akik már a matracon sem vesznek össze, hanem megbeszélik, milyen megoldásokat találnak erre... Szülőként is sokkal nagyobb élmény. Emberként.

Várom ötleteiteket. Hátha együtt sikerül □ És akkor a spontán kagyló-csapat is tágulna □ Emily, Dávid és Julcsi nagy örömeire □ is. Végülis az is elég, de hátha lehet ezt hatékonyabban átadni...

ÖTLETCSOKOR indulhat? Várom építő javaslataitokat!

Kapcsolódó irodalom (a blog szerkesztőjétől):

- Curry: Szabadság és stabilitás az alsó tagozatban
- Prins: Iskola törvények nélkül (szociokrácia)
- Fóti Péter: Amit Röfi nem tudott...
- Jason Preater: A te demokratikus gyűléseid